

Visita a la Catedral de la Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona

La catedral de la Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona se situa al cor del Barri Gòtic, al centre de l'actual gran ciutat, però en un angle del que fou el seu primitiu recinte romà, del qual se'n perceben perfectament les muralles des de la Plaça Nova. El primer esment trobat de la Catedral de Barcelona com a "*ecclesia sanctae Crucis*", el trobem a la col·lecció de textos dels concilis visigòtics, concretament en el de l'any 599. Aquest fet es troba en concordança amb la col·locació l'any 1913 d'una imatge de Santa Elena al pinacle del cimbori, a 85,5 m. d'alçada. Santa Elena fou la mare de Constantí, que segons la tradició trobà la vertadera creu de Jesús a Jerusalem.

L'any 877 el bisbe de Barcelona Frodoí trobà les relíquies de Santa Eulàlia de Barcelona al cementiri de Santa Maria de les Arenes (Santa Maria del Mar), i les traslladà a la cripta de la catedral paleocristiana. D'aquí que sempre, després del 877, la Catedral de Barcelona es denominarà de la Santa Creu i Santa Eulàlia.

Consta que hi ha hagut tres construccions de la Catedral, sempre respectant el mateix solar urbà: la paleocristiana, que conserva un **baptisteri** de l'època del bisbe Sant Pacià (segle IV); la romànica, que conserva **el pòrtic de l'entrada de l'actual claustre**, consagrada el 1040 en temps dels comtes Ramon Berenguer I i Almodis

(ambdós enterrats a les naus de l'actual temple); i finalment la gòtica, que es va iniciar l'1 de maig de 1298, durant el pontificat del bisbe Bernat Pelegrí. Aquestes obres foren continuades pel bisbe Ponç de Gualba. Segons consta a les làpides de l'entrada de Sant Iu de la Catedral, en la construcció gòtica intervingué el rei Jaume II. Les obres gòtiques foren pràcticament acabades l'any 1430, durant el pontificat del bisbe Francesc Climent Sapera, conegut com Patriarca Sapera.

Malgrat que les obres duraren cent cinquanta anys, no es pogué acabar la **façana principal** abans de finals del segle XIX gràcies al mecenatge del banquer Manuel Girona. La construcció de la catedral gòtica té tres períodes. En el primer es plantejà tot l'edifici: amb dues portes laterals recordant l'arquitectura italiana, planta de tres naus amb gairebé la mateixa alçada, un sol absis, girola i 10 capelles radials, el presbiteri, la cripta (en la mateixa ubicació que tenia en la romànica) i un fals creuer. Es coneixen alguns dels seus arquitectes, entre els quals destaca Jaume Fabré i l'escultor Lupo de Francesco, de Pisa, que féu venir l'esmentat bisbe Ponç de Gualba, enterrat a la capella de la girola dedicada a la Transfiguració. Aquest autor s'encarregà de tallar l'extraordinari **sepulcre de Santa Eulàlia**, visible al lloc preeminent de la cripta, on diversos relleus narren la història de la santa. Constitueix un dels exemples més primerencs i assenyalats de la introducció de l'escultura italogòtica en terres catalanes.

En el segon període es perllongaren les tres naus amb les **capelles laterals** fins arribar a l'alçada del rerecor. Aquestes tenen una galeria superior que -segons sembla- s'amplià amb dues naus més, i dóna la sensació d'ésser un temple no pas convergent a una sola aresta (com és costum en els gòtics), sinó divergent en nous espais per donar cabuda als nombrosos altars que precisaven els canonges i sacerdots adscrits a la mateixa Catedral: un setanta altars en total. En temps actuals hi ha -ultra l'altar major i la cripta- 29 capelles a les naus laterals i 21 al claustre. En total 50 capelles, sense comptar les que hi havia al transsepte o pis superior. En nombroses capelles d'aquest cos de les naus, així com també en les de la girola, es pot contemplar una extraordinària col·lecció de retaules, que es compta entre les més nodrides de Catalunya. D'entre ells destaquen els **retaules gòtics**, els quals

permeten traçar una història de la pintura gòtica catalana, amb treballs d'artistes de primera fila especialment del segle XV, com ara Bernat Martorell, Guerau Gener o Pere Garcia de Benavarri.

En el tercer període té com a protagonistes el Patriarca Saperà (1410-1430), el bisbe Simó Salvador (1443-1445) i el bisbe Jaume Girard (1445-1456), i es va construir la base del cimbori, les capelles dels peus de l'església (amb el baptisteri, on hi ha una magnífica **pica helicoidal** de marbre de Carrara, de 1433, obra del florentí Onofre Julià), i s'acabà el bonic **claustre** -en la mateixa ubicació que el romànic- amb vint-i-una capelles. Tot el claustre està farcit d'escuts heràldics de llinatges barcelonins i catalans (Rocafort, Foix, Cardona, Pla, Xadal, Garcés...) i de senyals corresponents a confraries gremials (teixidors, fusters, flequers, sabaters...), que normalment indiquen el lloc d'enterrament dels seus membres. Hi ha també nombroses escultures -gàrgoles i claus de volta atribuïdes a l'escultor Claparós-, així com també els sepulcres dels patrocinadors de la façana (Manuel Girona i el seu familiar Sanllehí, de Josep Llimona).

A través del claustre s'entra a la **sala capitular**, en la qual es presenta la famosa **custòdia** amb el **Tron del Rei Martí** (1370-1390) i la **pintura de la Pietat** de Bartolomé Bermejo (1490). Altres peces del Museu de la Catedral es poden veure a l'edifici annex a la **capella** de Sant Sever (al carrer de Sant Sever número 9).

A través del claustre o per un portal situat al carrer de Santa Llúcia, s'entra a la capella que porta el mateix nom, i que abans era la capella episcopal construïda pel bisbe Arnau de Gurb (1252-1284). Dins aquesta capella es troben el **sarcòfags** del mateix bisbe i del canonge Francesc de Santa Coloma, aquest del segle XIV.

També cal destacar l'**orgue** (segle XVI) i el **Sant Crist de Lepanto**, el sepulcres de **Sant Ramon de Penyafort** (procedent de l'antic convent dominic de Santa Caterina, amb el cap reaprofitat d'una escultura romana) i de **Sant Oleguer**, i el famós **cor** al centre de la nau principal iniciat per l'escultor Ç'Anglada (segle XIV) i en el que va tenir lloc l'any 1519 un capítol general de l'orde de cavalleria del Toisó d'Or, presidit per l'emperador Carles I. Els senyals heràldics dels participants s'hi pintaren en aquell moment, amb tot luxe de dcocracions. S'ha dit que no hi ha cap pam de la Catedral que no tingui una història entranyable. Comprova-ho, bon lector!